

Danskerne er delte, når det gælder prioriteringen af klima og velfærd

Et repræsentativt udsnit af den danske befolkning (N = 1.006) er blevet bedt om at tage stilling til, hvorvidt politikerne skal prioritere klima over velfærd eller velfærd over klima. Blandt alle danskere prioriteres velfærd og klima stort set lige højt. Ældre og især kortuddannede prioriterer velfærden markant højere, mens yngre og dem med de længste uddannelser prioriterer klima højest. Regeringen og Folketinget skal have fokus på både velfærds- og klimadagsordenen, hvis de vil bygge bro over uddannelseskløften.

Resumé

- 46 pct. af befolkningen mener, at politikerne bør prioritere klimaindsatsen over den offentlige velfærd, mens 50 pct. mener, at politikerne bør sikre velfærden før klimaindsatsen.
- Befolkningen er delt på spørgsmålet om, hvorvidt den offentlige velfærds skal prioriteres over klima eller omvendt. Det gælder både på tværs af alder og uddannelse:
 - 14 pct. flere under 40 år prioriterer klima over velfærd end velfærd over klima, mens danskere, som er over 40 år, prioriterer velfærden højest. 18 pct. flere af de over 60-årige prioriterer den offentlige velfærd over klimaindsatsen.
 - Blandt de ufaglærte og faglærte prioriterer 62-65 pct. den offentlige velfærd højest, mens 65 pct. af dem med lange videregående uddannelser prioriterer klimaindsatsen over sikringen af den offentlige velfærd.
- Hvis regeringen og Folketinget ønsker bred opbakning i befolkningen til den førte politik, skal såvel den offentlige velfærd som klimaindsatsen prioriteres. Kun hvis velfærden sikres under hensyntagen til den grønne omstilling, og hvis klimaindsatsen bliver social retfærdig, kan der bygges bro over uddannelseskløften.

KONTAKT

Asbjørn Sonne Nørgaard,
asn@cevea.dk, 21 72 54 13

FORFATTERE

Asbjørn Sonne Nørgaard,
Simon Bruun og Stine
Laurberg Myssen

NOTAT

Tema: corona, velfærd, klima
Publiceret d. 7.11.20

CITAT

Nærværende rapport må kun
citeres med udtrykkelig
kildehenvisning til Cevea.

INDLEDNING

Velfærd og klima var de to mest centrale temaer i sidste års valgkamp – både hos de politiske partier og blandt vælgerne. Regeringens og støttepartiernes forståelsespapir balancerede ligeledes mellem en ambitiøs klimamålsætning på den ene side og hensynet til at sikre et løft i den offentlige velfærd på den anden.

Selv om finansministeren kaldte regeringens forslag til finanslov for 2021 ”en corona-finanslov”, der især skulle sikre danske arbejdspladser, blev vigtigheden af klima og velfærd også fremhævet. Genopretningen af dansk økonomi skal være grøn og retfærdig, og regeringen har ikke ”glemt løftet om at sætte velfærden først.”

Politik handler altid om at prioritere og at træffe svære valg. Det gælder ikke mindst, når man samtidigt skal håndtere en økonomisk krise. Påstanden er ikke, at man ikke kan have flere politiske målsætninger. Det har alle politikere. Påstanden er heller ikke, at man ikke kan og bør forfølge flere målsætninger på samme tid. Det skal enhver ansvarlig regering. Men påstanden er, at vi får et mere retvisende billede af danskernes prioritering af klima og velfærd, hvis det bliver sat på spidsen, og man skal vælge mellem de to målsætninger. Derfor har vi i denne undersøgelse forsøgt at gøre det svært for respondenterne: Både klima og velfærd står højt på befolkningens politiske dagsorden, men hvordan prioriteres de to målsætninger i forhold til hinanden?

Megafon har for Cevea bedt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning (N=1.006) tage stilling til, hvorvidt de finder klimaindsatsen eller sikring af den offentlige velfærd vigtigst for politikerne at prioritere netop nu. Vi har desuden undersøgt, om respondenternes alder og uddannelsesbaggrund er afgørende for prioriteringen af disse emner.

KLIMA OG VELFÆRD DELER BEFOLKNINGEN

Figur 1 viser, hvordan danskerne forholder sig til afvejningen mellem klimaindsatsen og sikringen af den offentlige velfærd. Respondenterne er blevet stillet over for et dilemma, hvor to hypotetiske personer, A og B, udtrykker to konkurrerende synspunkter, som respondenterne skal tage stilling til. Den ene favoriserer klima på bekostning af den offentlige velfærd, den anden velfærd på bekostning af klimaindsatsen:

Nu kommer to politiske påstande, som du kan opfatte som en slags diskussion mellem to personer, A og B. Du skal svare på, om du er mest enig med person A eller mest enig med person B. Selvom du ikke er enig med nogen af parterne, vil vi alligevel bede dig svare, hvilken påstand, der kommer nærmest dit eget synspunkt. Med ”politikere” menes i denne sammenhæng Folketingets politikere.

A siger: Politikerne skal gøre mere for at løse klimaudfordringerne, også selvom det går ud over den offentlige velfærd.

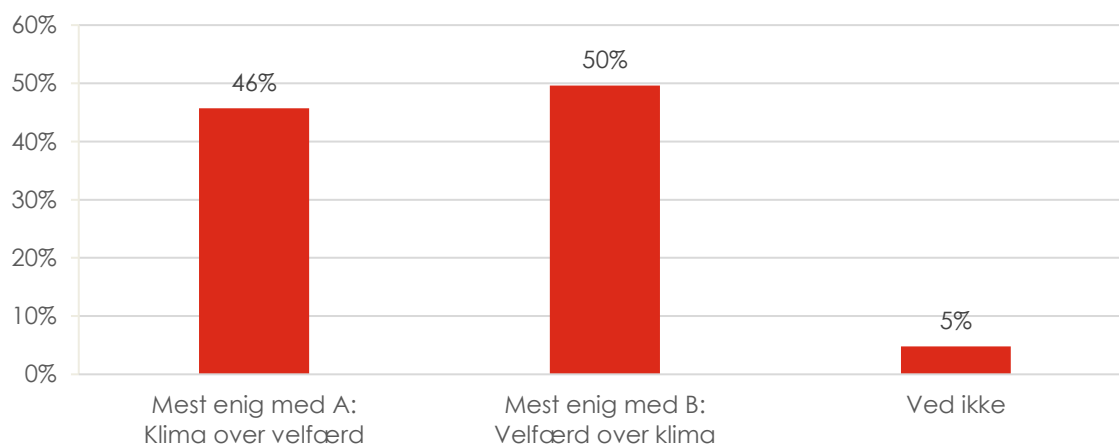
B siger: Politikerne skal gøre mere for at sikre den offentlige velfærd, også selvom det går ud over klimaindsatsen.

Er du mest enig med A eller B?¹

Vi medgiver, at dilemmaet er forenklet. I virkelighedens verden er der ikke nødvendigvis et modsætningsforhold mellem klima og velfærd, sådan som vi formulerer det her. Faktisk kan man med en vis ret hævde, at investeringer i offentlige velfærd (ofte personale) typisk har et betydeligt mindre CO₂-aftryk end privatforbrug (fx fossile biler, flyrejser og elektronik). På samme måde kan klimaindsatsen tilrettelægges med et større eller mindre hensyn til fordeling og velfærd. Dilemmaet belyser dog, hvor vigtigt danskerne finder klima i forhold til velfærd. Når vi beder danskerne om at tage stilling til det opstillede dilemma, forceres en afvejning hos respondenterne. Dermed kan vi få et mere retvisende billede af den relative betydning af klima og offentlig velfærd.

Som det fremgår af figur 1, er danskerne delte, når det gælder spørgsmålet om, hvorvidt klima eller velfærd bør prioriteres. 46 pct. erklærer sig mest enige med person A om, at politikerne bør gøre mere for klimaindsatsen, også selvom dette går ud over den offentlige velfærd (klima over velfærd). 50 pct. er mest enige med person B om, at politikerne bør gøre mere for at sikre den offentlige velfærd, også selvom det går udover klimaindsatsen (velfærd over klima). Der er dermed en lille overvægt på 4 procentpoint, som mener, at velfærd er vigtigere end klima.

Figur 1: Befolkningens prioritering af klima og velfærd, pct.

Kilde: Megafon for Cevea.

Note: N = 1.006. Svarkategorier: Helt enig med A, delvist enig med A, delvist enig med B, helt enig med B og ved ikke. Svarkategorierne helt/delvist enige er slået sammen til mest enige. Tallene summerer ikke til 100 pct. pga. afrunding.

¹ De to påstande har vi selv udformet, men spørgeform og svarmuligheder er anerkendte og velafprøvede, bl.a. i Det Danske Valgprojekt.

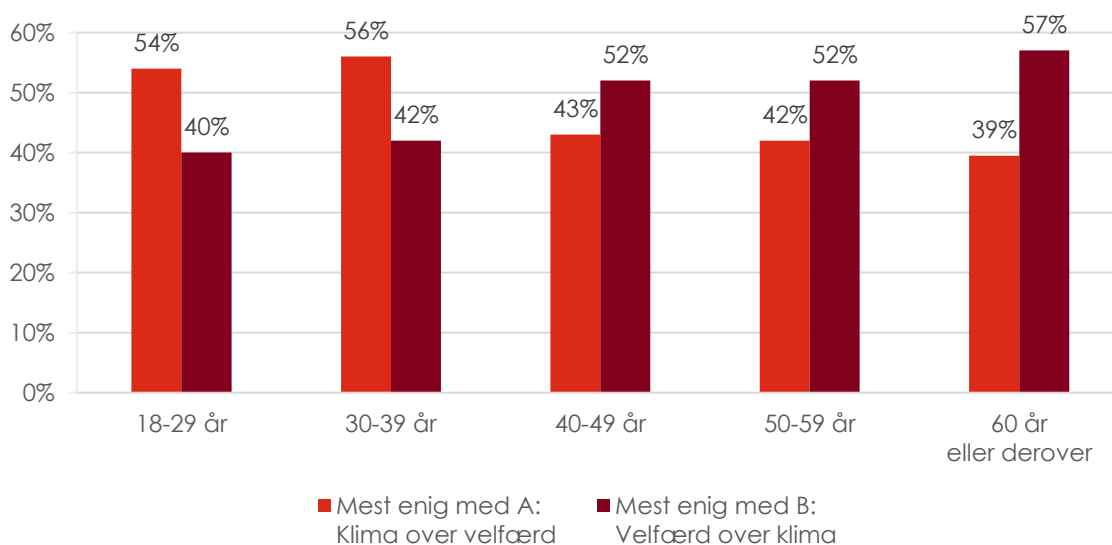
Befolkningen er altså delt i to næsten lige store grupper, når det kommer til prioritering af enten klimaindsatsen og den offentlige velfærd.

UNGE FORETRÆKKER KLIMA – ÆLDRE FORETRÆKKER VELFÆRD

Danskernes svar på dilemmaet mellem prioriteringen af henholdsvis klima og velfærd varierer betydeligt mellem aldersgrupper.² Figur 2 viser, at de yngre aldersgrupper generelt prioriterer klima over velfærd, mens de ældre aldersgrupper prioriterer velfærd over klima. Blandt aldersgrupperne 18-29 år og 30-39 år svarer hhv. 54 pct. og 56 pct. at klimaindsatsen bør prioriteres over velfærd, mens hhv. 40 pct. og 42 pct. i denne aldersgruppe mener, at velfærd bør prioriteres. Dette svarer for begge aldersgrupper til en forskel på 14 procentpoint. De fleste danskere mellem 18 og 39 år foretrækker altså en styrket klimaindsats frem for at sikre den offentlige velfærd.

Modsat forholder det sig for de ældre aldersgrupper på 40 år eller derover, som prioriterer sikringen af velfærd over klimaindsatsen. Det gælder særligt for gruppen på 60 år eller derover, hvor 57 pct. angiver, at den offentlige velfærd bør sikres selv om det sker på bekostning af klimaindsatsen, mens 39 pct. mener, at klimaindsatsen bør prioriteres over velfærden – en forskel på 18 procentpoint.

Figur 2: Prioritering af klima og velfærd, fordelt på aldersgrupper, pct.

Kilde: Megafon for Cevea.

Note: N = 1.006. Ved ikke-svar ikke vist. Derfor summerer andelene ikke til 100 pct.

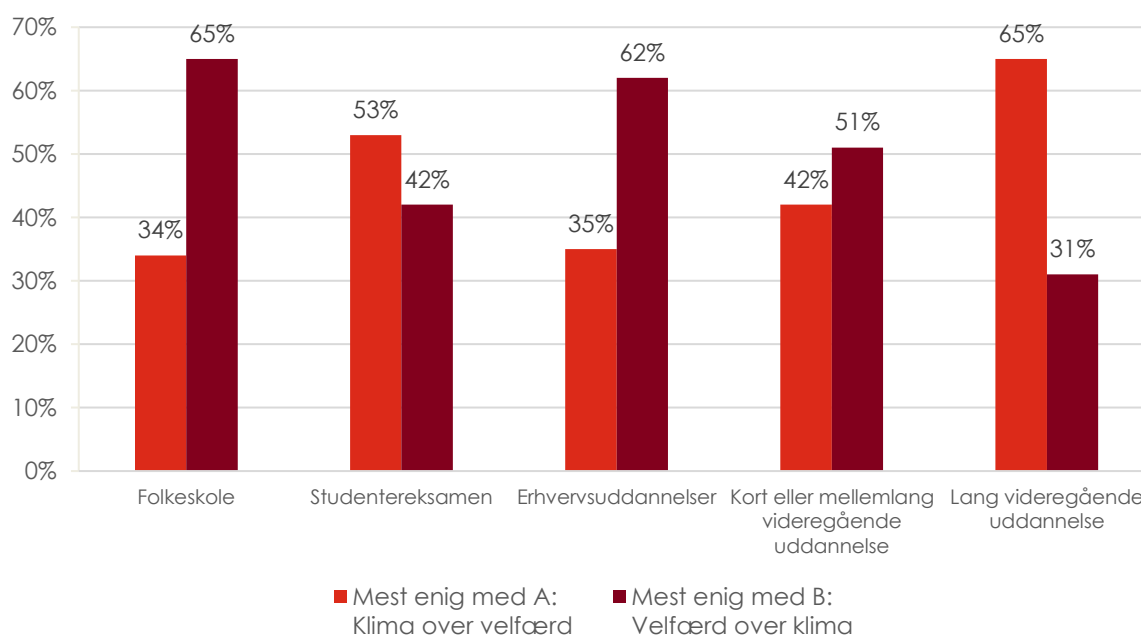
² En Chi-i-anden-test viser, at forskellene mellem aldersgrupperne er statistisk signifikante (p < 0,01).

UDDANNELSE SOM SKILLELINJE

Danskerne uddannelsesniveaue er ganske afgørende for deres holdning til, hvorvidt klima eller offentlig velfærd bør prioriteres højest, jf. figur 3.³ Langt størstedelen, hhv. 65 pct. og 62 pct., med enten en folkeskole- eller erhvervsuddannelse som højest gennemførte uddannelse mener, at politikerne bør prioritere at sikre den offentlige velfærd, også selvom det går ud over klimaindsatsen. Modsat forholder det sig for danskere med en lang videregående uddannelse, hvor 65 pct. mener, at politikerne bør gøre prioritere klimaindsatsen, også selvom det går ud over den offentlige velfærd.

Omtrent 2 ud af 3 ufaglærte og faglærte mener således, at velfærd er vigtigst, mens 2 ud af 3 af med en universitetsuddannelse mener, at klima er vigtigst. Danskere med en studentereksamen eller en kort eller mellemlang videregående uddannelse som højest gennemførte uddannelse befinder sig holdningsmæssigt mellem disse to grupper.

Figur 3: "Er du mest enig med A eller B?", fordelt på uddannelse, pct.

Kilde: Megafon for Cevea.

Note: N = 1.006. Uddannelse svarer til respondenternes højest gennemførte uddannelse. Svarkategorier: Folkeskole (til og med 10. klasse/real), studentereksamen (HF/HH/HTX m.v.), erhvervsuddannelse (HF/EFG/mesterlære m.v.), kort og mellemlang videregående uddannelse (2-4 års varighed) og lang videregående uddannelse (min. 5 års varighed). Ved ikke-svar samt respondenter med anden eller uoplyst uddannelse fremgår ikke.

³ En Chi-i-anden-test viser, at forskellene mellem uddannelsesgrupperne er statistisk signifikante ($p < 0,01$).

Betydningen af både alder og uddannelse er statistisk signifikant, selv når der tages højde for begge forhold samtidig. Resultaterne er desuden robuste ved forskellige operationaliseringer af den afhængige variabel, jf. tabel A1 i appendiks.

OFFENTLIG VELFÆRD OG/ELLER KLIMA

Dette analysenotat viser, hvilken udfordring regeringen og Folketinget står over for, når det gælder prioriteringen af klimaindsatsen og den offentlige velfærd. *De/Is* er der næsten lige mange danskere, som mener, at klimaindsatsen skal styrkes, selv om det koster på velfærden, som det omvendte – at der skal gøres mere for at sikre velfærden, selv om det koster på klimaindsatsen. *De/Is* er den relative prioritering af klima og velfærd afhængig af danskernes alder og uddannelse. Rigtigt mange unge og især de højtuddannede vil blive skuffet, hvis velfærden sættes først på bekostning af klimaet. Mange ældre og især de kortuddannede bliver omvendt utilfredse, hvis klimaindsatsen koster på velfærden. Når det sættes hårdt op, er prioriteringen af klima kontra velfærd et spørgsmål om uddannelse.

Analysen her har gjort politiske prioriteringer til et enten-eller. I virkelighedens verden må politikere navigere mellem konkurrerende hensyn og forfølge flere målsætninger. Også selvom det betyder, at man ikke går "all in" på én målsætning.

Man vil sikkert kunne få mere klima for pengene, hvis man ikke skal tage fordelingshensyn eller investere i velfærden. Man vil også kunne sikre mere offentlig velfærd, hvis man ikke skal finde penge til klimainvesteringer. Mere eller mindre selvpålagte hensyn til de offentlige finanser samt udgifter til genopretningen af dansk økonomi, sætter også grænser for prioriteringerne. Især hvis man vil have bred politisk opbakning blandt både unge og ældre og kort såvel som langt uddannede.

Kun hvis velfærden sikres under hensyntagen til den grønne omstilling, og hvis klimaindsatsen bliver social retfærdig, kan der bygges bro over den uddannelseskluft, der er i danskernes holdning til prioriteringen af klima og velfærd.

DATA OG METODE

Resultaterne bygger på en internetundersøgelse blandt medlemmer af MEGAFON-panelet. Undersøgelsen blev gennemført i perioden 6. oktober til 8. oktober 2020.

Målgruppen for undersøgelsen er fastsat til personer i alderen 18 år og derover.

Der er gennemført 1.006 interviews til undersøgelsen. For en undersøgelse af denne art er 1.000 et passende antal interview til at give tilstrækkelig statistisk sikkerhed for de opnåede resultater.

Svarmateriale er vægtet efter køn, alder, bopælsområde og parti i forhold til den aktuelle fordeling af Danmarks befolkning (kilde: Danmarks Statistik, "Folketal pr. 1. januar 2020 efter køn, område, alder og tid" – www.statistikbanken.dk).

APPENDIKS

Tabel A1: Regressionsanalyse

	Klima over velfærd ⁴	
	Model 1	Model 2
Konstant	0,42*** (0,06)	0,43*** (0,04)
Alder (ref. 18-29-årige)		
30-39-årige	-0,03 (0,06)	0,002 (0,04)
40-49-årige	-0,10* (0,06)	-0,06* (0,04)
50-59-årige	-0,08 (0,06)	-0,08** (0,04)
60 år eller derover	-0,11** (0,05)	-0,07** (0,03)
Uddannelse (ref. Folkeskole)		
Studentereksamen	0,17** (0,07)	0,12** (0,05)
Erhvervsuddannelser	0,02 (0,06)	-0,004 (0,04)
Videregående uddannelse	0,11* (0,06)	0,08** (0,04)
Universitetsuddannelse el. tilsvarende	0,32*** (0,07)	0,19*** (0,04)
R ²	0,06	0,06
Justeret R ²	0,05	0,05
Observationer	939	939

Note: Afhængig variabel i model 1: 0 = Helt eller delvist enig med B; 1 = Helt eller delvist enig med A. Afhængig variabel i model 2: 0 = Helt enig med B; 0,33 = Delvist enig med B; 0,66 = Delvist enig med A; 1 = Helt enig med A. Standardfejl i parentes. I model 1 fås substantielt samme billede ved en logistisk regression.

* $p < 0,1$; ** $p < 0,05$; *** $p < 0,01$.

⁴ I model 1 er svarene på dilemmaet omregnet til en skala fra 0-1, hvor 1 er helt eller delvist enig med A og 0 er helt eller delvist enig med B 0-1. I model 2 er svarene omregnet til en skala fra 0-1, hvor 1 er helt enig med A, 0,66 er delvist enig med A, 0,33 er delvist enig med B og 0 er helt enig med B. Resultaterne i begge modeller giver substantielt samme billede.